

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Prædestinatione, de Trinitate, de Angelis, & de homine

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Art. VII. An omnis suppositio antecedens, seu ex libera nostræ voluntatis electione non descendens, destruat arbitrii libertatem?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77146](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77146)

eum esse prædestinatum. Unde non sequitur quod prædestinatio falli possit.

ARTICULUS VII.

An omnis suppositio antecedens, seu ex libera nostræ voluntatis electione non descendens, destruat arbitrii libertatem?

Hunc articulum jungimus præcedenti, ut secundam Adversariorum fundamentum convellamus, & mentem ac doctrinam Anselmi, quæ illi maxime ab utuntur in hac materia, elucidemus, ac exponamus. Unde fit

§. I.

Pars negativa statuitur, & testimonis Conciliorum & SS. Patrum firmatur.

Dico igitur: Omnis suppositio antecedens, seu ex libera nostræ voluntatis electione non descendens, non destruit libertatem.

129 Probatur primò conclusio ex Concilio Coloniensi in Enchir. Christianæ institutionis de sacr. pœnit. ubi sic habetur: *Duplex est necessitas: una absoluta quam vocamus necessitatem consequentis: veluti necesse est Deum esse, Deum unum esse, hominem esse animal rationale, mortale, nam hæc aliter se habere nequaquam possunt. Alia est necessitas consequentiæ, quæ necessario evenire dicimus non quæ suâ naturâ necessaria sunt, sed necessario sequuntur, propter præcedentes causas &c.* Et hæc distinctione ibidem conciliat libertatem cum divina præscientiâ: unde ex hoc loco efficax argumentum desumitur ad probandum omnem suppositionem antecedentem non destrueret libertatem. Necessitas enim quæ est ex causis præcedentibus, oritur à suppositione antecedente, ut manifestum est: Sed necessitas orta ex causis præcedentibus non semper destruit libertatem: Ergo neque necessitas proveniens à suppositione antecedente. Major patet, Minor verò sic ostenditur. Juxta Concilium, necessitas orta ex causis præcedentibus, est necessitas consequentiæ tantum, & non consequentis, ut constat ex verbis relatis: Sed necessitas quæ est tantum consequentiæ, & non consequentis, non præjudicat libertati, ut ibidem docet Cone. lum, & consentiunt omnes Theologi & Canonistæ, ut constat ex canone Nabuchodonosor, alias *Ysisira*, §. *quamvis*, 23. quæst. 4. & ex Glossa ibidem: Ergo necessitas orta ex causis præcedentibus, non semper destruit libertatem.

130 Probatur secundo conclusio ex Anselmo, cui potissimum in hac materia confidunt Adversarii. Nam Sanctus ille in libro de concordia libertatis cap. 7. in principio docet scientiam Dei esse causam rerum, & probat hæc ratione quæ etiam utitur Magister in 1. dist. 38. *Si Deus à rebus habet scientiam, sequitur quod illa prius sint quàm ejus scientia, & sic à Deo non sint à quo nequeunt esse nisi per ejus scientiam.* Item cap. 10. ejusdem libri, agens de concordia præscientiæ & prædestinationis cum libero arbitrio, ait: *Quamvis suâ voluntas utatur potestate, nihil tamen facit, quod Deus non faciat in bonis suâ gratiâ.* Ex quibus locis sic arguo. Divina scientia, juxta Anselmum, est causa futurationis rerum, & gratia boni usus liberi arbitrii, seu determinationis liberi arbitrii ad bonum: quia (inquit) *nihil facit voluntas, quod Deus non faciat in bonis suâ gratiâ: voluntas autem bene utitur libero ar-*

bitrio, & ad bonum se determinat: Ergo illum bonum usum & talem determinationem facit Deus in nobis suâ gratiâ: Sed omnis causa est prior saltem naturâ & causalitate suo effectui, ut docent Philosophi, & lumine naturali notum est: Ergo ex Anselmo scientia Dei est suppositio antecedens, respectu futurationis rerum, & gratia respectu boni usus & determinationis liberi arbitrii: Sed nec Dei præscientia, nec divina gratia, tollunt vel laedunt libertatem & contingentiam rerum, ut est certum de fide, & toto illo opusculo docet Anselmus: Ergo ex doctrina Anselmi, falsum est quod omnis suppositio antecedens, & ex libera nostræ voluntatis electione non descendens, destruat arbitrii libertatem.

B Confirmatur: Idem Sanctus cap. 3. ejusdem libri sic habet: *Quoniam enim quod Deus vult non potest non esse, si Deus vult voluntatem humanam nullâ cogi vel prohiberi necessitate ad volendum, vel non volendum, & vult effectum sequi voluntatem, tunc necesse est voluntatem esse liberam, & esse quod vult.* Quibus verbis aperte docet voluntatem divinam, ratione infinite efficacis quæ pollet, causare substantiam & modum libertatis in nostris operationibus, & efficere quod voluntas creat infallibiliter simul & liberè operetur, & consequenter dari aliquam suppositionem antecedentem, quæ non tollit, sed causat infallibiliter libertatem, & quæ necessitatem solum consequentiæ & non consequentis inducit.

Probatur tertio ex D. Thoma 1. p. quæst. 19. art. 8. ubi tertio loco hoc sibi argumentum objicit. *Illud quod habet necessitatem ex priori, est necessarium absolute: sed res create à Deo, comparantur ad voluntatem divinam, sicut ad aliquid prius à quo habent necessitatem: Sequitur ergo quod omne quod Deus vult sit necessarium absolute.* Ecce ipsissime Adversariorum fundamentum, cui sic respondet. *Ad Tertium dicendum quod posteriora habent necessitatem juxta modum priorum: unde & ea quæ sunt à voluntate divina, talem necessitatem habent, qualem Deus vult ea habere, scilicet vel absolute, vel conditionalem tantum, & sic non omnia sunt necessaria absolute.* Quibus verbis S. Doctor duo docet quæ Adversariorum doctrinæ aperte repugnant. Primum est, res omnes creatas, & consequenter actus liberos nostræ voluntatis, quæritique aliquid creatum sunt, comparari ad voluntatem divinam ut ad aliquid prius, & in eam reduci tanquam in primam & universalissimam causam. Secundum est, quod quidquid habet necessitatem ab aliquo priori, non est necessarium absolute. Quia (inquit) *Posteriora habent necessitatem juxta modum priorum.* Ex quo inferri aliqua habere à voluntate divina necessitatem absolutam, ut Solem oriri, ignem calefacere &c. Alia verò hypotheticam tantum, & conditionalem: ut prædestinatum salvari, præventum gratiæ efficaci converti &c. Ergo falsum est, quod omnis suppositio antecedens, & de libera nostræ voluntatis electione non descendens, tollat libertatem, & necessitatem antecedentem, seu absolutam inducat.

E Confirmatur: D. Thomas ibidem sibi objicit aliud argumentum, quod etiam communiter nobis opponunt Adversarii. *Omnis causa quæ potest impediri (seu cui non potest resisti) ex necessitate suum effectum producitur: sed voluntas Dei non potest impediri, nec resisti: dicit enim apostolus ad Rom. 9. Voluntati enim ejus quis resistit?* Ergo

Ergo voluntas Dei imponit rebus necessitatem. A
 Cui respondet: Ad secundum dicendum, quod ex
 hoc ipso quod nihil voluntati divina resistit, sequitur
 quod non solum fiat ea que Deus vult fieri, sed quod
 fiat contingenter vel necessario, qua sic fieri vult.
 Quibus verbis duo etiam docet doctrinam Ad-
 versariorum directe opposita. In primis enim
 voluntati Dei efficaci non posse resisti,
 nec illam posse impediri & frustrari suo effectu.
 Secundo hanc, ut ita loquar, irresistibilitatem,
 non solum non obesse libertati creatæ, sed etiam
 illam firmare & statuere: si enim voluntati divi-
 nae non potest resisti, & illa velit ut liberè opere-
 retur, firmum & certum est quod liberè opera-
 bitur. Id ergo quod Adversarii putant maximè
 nocere libertati, juxta D. Thomam, est illud
 quod maximè eam firmat, fovet, & statuit; id
 quod dicunt illius esse ruinam & perditionem,
 vel ut alii loquuntur, ejus ultimum vulnus, i-
 dem. Doctor asserit esse primam ejus originem
 & radicem. Quis ergo non videat, eos à doctri-
 na D. Thomæ peregrinari, & derelinquere fon-
 tem aquæ vivæ, ut fodiant sibi cisternas dissipatas,
 sicut dicitur Jeremiæ 2.

§. II.

Ratio fundamentalis exponitur.

Ratio fundamentalis exponitur. A
 Vis & efficacia præcipue rationis quâ
 ducuntur Thomistæ ad probandum dari
 aliquam suppositionem antecedentem quæ li-
 bertati non præjudicat, sed potius eam statuit &
 firmat, melius & facilius percipiatur: quæ ab
 Adversariis, cur impossibilitas vel necessitas or-
 ta ex suppositione consequente, seu ex libera
 voluntatis determinatione descendente,
 libertatem ejus non tollat, aut lædat? Vel aliis
 terminis, cur id quod libertatem consequitur, &
 consequendo facit aliud extremum pro tunc
 impossibile, non præjudicet libertati? Respon-
 dent sine dubio, quia eo ipso quod libertatè
 consequitur, est utiq; ipsius libertatis effectus, &
 a proinde potius signum libertatem ostendens,
 quam eam destruens. Hæc est profecto omnium
 concors & vera responsio, ex qua efficax argu-
 mentum desumo ad probandum omnem sup-
 positionem antecedentem, eam præcipue quam
 involvit divina prædefinitio, seu decretum præ-
 determinans, non præjudicare libertati. Si enim
 secundum responsum jam datam, & juxta ref-
 erentiam, suppositio consequens non tollit li-
 bertatem, quia est effectus illius; à fortiori sup-
 positio antecedens divinæ prædefinitio, seu
 decreti prædeterminantis, eam non destruet,
 quia ut docent Thomistæ, tale decretum oritur
 à prima radice & principio libertatis, infinità
 scilicet divinæ voluntatis efficaciâ, ipsamq; li-
 bertatem, per modum causæ seu principii actualis
 illius antecedit: implicat autem quod aliquid
 libertatem antecedat quæ causa libertatis, & quod
 libertatem destruat: nam causa effectum suum
 non destruit aut annihilat, sed potius illum pro-
 ducit, fovet, & conservat. Cùm ergo Thomistæ
 doceant decretum prædeterminans, & physicam
 prædeterminationem ac gratiam efficacè, quæ
 ab illo fluunt & emanant, non aliter antecedere
 liberæ arbitrii consensum & determinationem,
 quam per modum causæ & principii actualis il-
 lius, & in tali decreto, seu prædeterminatione
 & gratia efficaci, solam prioritatem naturæ &
 causalitatis agnoscant, manifestum est, juxta
 illorum principia, suppositionem illius, quam
 Tom. II.

vis antecedentem, non destrueret, sed causare li-
 bertatem, & omnem necessitatem aut impossi-
 bilitatè ab ea inductam, non magis nocere liber-
 tati, quàm illam quæ ad suppositionem ipsius a-
 ctus liberi consequitur: sicut enim hæc supposi-
 tio est effectus aut signum libertatis, ita & alia
 est illius causa & origo; & sicut prima formaliter
 consequitur libertatem, ita & altera est eam
 consequens virtualiter, seu æquivalenter, quan-
 tum ad effectum conservandi libertatem, ut in
 solutione argumentorum fusiùs expendemus.

Sed quia discursus iste perspicue satis inten- 135
 tum ostendit, haud dubiè Adversarii negabunt
 principium quod hic supponimus, nimirum ta-
 lem posse esse decreti prædeterminantis & phy-
 sicæ prædeterminationis naturam, ut libertatem
 antecedat, & nihilominus antecedendo causet:
 hoc enim, inquit, est de ratione liberi agen-
 tis, ut ita se ad volendum & operandum deter-
 minat, quod à nulla causa superiori, salvè ejus
 libertate, determinari possit; nam ut dicitur Ec-
 cles. 15. Deus ab initio constituit hominem, & reliquit
 eum in manu consilii sui. Apposuit tibi ignem & a-
 quam; ad quod volueris porrigere manum tuam &c.

Verùm in hac responsione, quæ est veluti 136
 summa & medulla doctrinæ Molinistæ, mul-
 ta improbanda & impugnanda occurrunt. In
 primis enim quod primò asseritur, talem vide-
 licet non posse esse decreti prædeterminantis &
 physicæ prædeterminationis naturam, ut liber-
 tatem antecedat, & nihilominus antecedendo
 causet, manifestè veritati repugnat: quia impli-
 cat dari vel concipi aliquam causam, quæ prior-
 itate saltem causalitatis & naturæ suæ effectum
 non antecedat, quod lumine naturali notum
 est, & patet inductione in omnibus causis se-
 cundis: Sol enim naturâ præcedit radium, i-
 gnis calorem, & essentia proprietates quæ ab
 ipsa dimanant. Ergo tantum abest quod divi-
 num decretum, ejusque influxus & motio, non
 possint in nobis causare libertatem, si liberi ar-
 bitrii determinationem & consensum prioritate
 naturæ antecedant, quin potius oppositum,
 nec fieri nec concipi possit, & manifestam con-
 tradictionem involvat.

Aliud etiam quod in eadem responsione sub- 137
 jungitur, scilicet de ratione liberi agentis esse,
 ita se ad volendum & operandum determinare,
 ut à nulla superiori causa determinari possit, à
 veritate & sana doctrina non minus alienum est.
 Licet enim hoc cujuslibet causæ creatæ, etiam
 Angelicæ, potestatem excedat, quia ut rectè ait
 Doctor Subtilis supra relatus: Contra naturam
 voluntatis est, determinari à causa inferiori, quia
 tunc ipsa non esset superior: Non est tamen cur
 hujusmodi vim & potentiam supremæ & omni-
 potentissimæ causæ denegemus, ut ibidem do-
 cet idem Scotus, subdens: Non est autem contra
 naturam voluntatis, determinari à causa superiori,
 scilicet Deo. Cujus disparitatis duplex ratio, ea-
 que egregia, assignari potest. Prima est, quia cùm
 Deus sit primum liberum, & tale per essentiam,
 omnem libertatem creatam & participatam,
 omnemque liberam nostræ voluntatis determi-
 nationem, eminentissimo & perfectissimo mo-
 do continet, magis que habet, ut inquit Augusti-
 nus, in potestate voluntates hominum, quàm ipsi suas.
 Si ergo creata voluntas se ipsam quasi suâ liber-
 tate præveniens, potest se in consensum liberum
 determinare, cur omnipotens eandem suâ effi-
 caciâ præveniens, idem præstare non poterit:
 R Hanc

Hanc rationem tangit D. Thomas quæst. 22. de verit. art. 8 his verbis : *Sicut voluntas potest immutare actum suum , ita & multo amplius Deus.* Potestque confirmari & illustrari discursu quo utitur Innocentius Papa in Epistola ad Concilium Carthaginense, quæ inter Epistolas Augustini est 91. ubi sic ratiocinatur : *Ergo eris tibi in providendo præstantior , quam potest in te esse qui te ut es fecit ? Quem sapientissimum Pontificem imitati , similiter dicamus : Eris ne tibi ad tuos actus determinandos præstantior & potentior , quam potest in te esse qui te ut es fecit ?*

138

Hanc rationem breviter ac dilucidè proponit Ildephonus Michaël, Zamorensis, tomo 1. in 1. p. quæst. 19 art. 8. cap. ultimo, ubi sic discurret : *Nunquam destruitur effectus per antecessorem suam causam , cum sit de essentia effectus subsequi ad causam , & sit de ratione causa antecedere prioritate aliqua effectum ; nam causa est , ut dicitur in 2. physicorum , ad quam sequitur effectus : libertatem autem causam secundam , nisi falli velimus , vel nisi superbiamus , non debemus apprehendere ut primam & independentem , sed ut participatam , posteriorem , dependentem , & subsequutam post primam causam , ejusque decretum & influxum.*

139

Secunda ratio sumitur etiam ex D. Thoma eadem quæst. 22. de verit. art. 9. ubi hæc scribit. *Ex parte voluntatis mutare actum voluntatis non potest , nisi quod operatur intra voluntatem , hoc est ipsa voluntas , & id quod est causa esse voluntatis , quod secundum fidem solus Deus est : unde solus Deus potest inclinationem voluntatis quam ei dedit transferre de uno in aliud secundum quod vult.* Quibus verbis hoc discrimen statuit inter Deum & agentia creata , quod nulla creatura , quantumvis perfecta , potest in mentem humanam illabi , & ut ita loquar intra voluntatis officinam intrare , nec consequenter ipsam immutare , & applicare ac determinare ad volendum , ex quo inferunt Theologi , quod ipsi etiam Angeli non possunt naturaliter cognoscere actus nostros liberos , nec penetrare cordis humani cogitationes ; quia illæ clauduntur intra serinium cordis nostri & peccatoris , in quod nulla creatura , etiam angelica , invitata voluntate potest intrare. Caterum Deus , cum sit auctor & principium ipsius voluntatis , & supremum habeat in illam dominium , potest in eam illabi , & in ejus sinum ingredi : juxta illud Ezechielis 44. *Porta hæc clausa erit : non aperietur , & vir non transibit per eam , quoniam Dominus Deus Israel ingressus est per eam ; & consequenter solus Deus potest , illam voluntatis libertate , eam intrinsicè immutare , applicare , & determinare.*

140

Hanc doctrinam latius expendit 3. contra Gent. cap. 88. ubi sic discurret : *Oportet quod omnis motus voluntatis ab interiori procedat : nulla autem substantia creata conjungitur animæ intellectuali , quantum ad sua interiora , nisi solus Deus , qui solus est causa ipsius , & sustinens eam in esse : A solo igitur Deo potest motus voluntarius causari.* Et infra : *Illud solum agens potest causare motum voluntatis absque violentia , quod causat principium intrinsicum hujus motus , quod est potentia ipsa voluntatis : hoc autem est Deus qui animam solus creat.* Solus igitur Deus potest movere voluntatem per modum agentis absque violentia. Quibus verbis , hoc etiam inter Deum & creaturas agnoscit discrimen , quod agentia creata , cum sint omnino voluntati extrinseca , non possunt eam intrinsicè immutare & applicare , sed tantum

extrinsecè & objectivè movere & excitare : animæ & voluntatis , ac intimè illi conjunguntur , veluti anima ipsius animæ , & sicut principium in quo vivimus , movemur , & sumus , ut dicitur Actuum 17. non reputatur tanquam internas ipsius voluntatis , non formaliter ut anima , sed radicaliter & eminenter , sicut causa prima. Unde potest utroque modo movere voluntatem ; extrinsecè scilicet & objectivè , eam alliciendo & invitando ad sui amorem & profecutionem : quod præstat in ratione summi boni & ultimi finis , cujus motio est tantum moralis & metaphorica , ut docent Philosophi. Et etiam effectivè , eam interiorè inclinando , & applicando ad quodcumque voluerit , quod ei competit in ratione primæ causæ & primi principii , ut egregiè explicat idem S. Doctor p. quæst. 105. art. 4. ubi quærit : *Utrum Deus ipsam movere voluntatem creatam ?* Et in corpore articuli distinguit duplex genus motionis , quantum una se tenet tantum ex parte objecti , & altera ex parte potentia , & concludit , *Quod utroque modo proprium est Dei movere voluntatem (intellige efficaciter , ut ibidem explicat) Sed proximè secundo modo , INTERIUS EAM INCLINANDO.* Et articulo sequenti docet quod Deus in omnibus agentibus operatur tribus modis : scilicet finaliter , effectivè , & formaliter. Et in resp. ad 3. ait : *Deus non solum dat formas rebus , sed etiam conservat eas in esse , & applicat eas ad agendum , & est finis omnium actuum.* Denique art. 4. primo loco sibi object hoc argumentum quod nobis frequenter opponunt Adversarii. *Omne quod movetur ab extrinseco , cogitur : sed voluntas non potest cogi : Ergo non potest à Deo moveri.* Cui sic respondet : *Ad primum ergo dicendum , quod illud quod movetur ab alio , dicitur cogi , si moveatur contra inclinationem propriam : sed si moveatur ab alio quod sibi dat propriam inclinationem , non dicitur cogi.* Sicut ergo , cum movetur deorsum à generate , non cogitur. Sic igitur Deus movendo voluntatem , non cogit ipsam , quia dat ei propriam ejus inclinationem. Quibus verbis docet Deum movendo & determinando voluntatem hominis , eam non cogere vel necessitare ; quia cum sit ejus auctor , dans ei propriam inclinationem , non se habet ut agens extrinsecum respectu illius , sicut reliqua agentia creata , sed ei intimè unitur & conjungitur tanquam radix & principium ipsius libertatis. Unde sicut si substantia animæ haberet aliquem influxum prævium in voluntatem , eamque sub differentia objectiva iudicii ad volendum & operandum prædeterminaret , non destrueretur ejus libertatem , sed potius eam causaret , quia est radix talis potentia , & cum ea intimè conjungitur. Ita similiter , quia Deus est auctor & principium ipsius animæ & voluntatis , eiq. intimè unitur , ut primum liberum , & prima causa libertatis creatæ , quamvis ipsam ad volendum , & ad operandum applicet & prædeterminet , non tollit aut lædit ejus libertatem , quia ejus influxus est influxus radicis & principii ipsius libertatis , & habet pro effectu ipsam a eum liberum , etiam in quantum liberum , & substantiam ac modum libertatis in ejus operationibus simul attingit , eamque movet & applicat ad volendum , sub differentia objectiva iudicii , quæ , ut supra ostendimus , est proxima radix libertatis.

Potest

Potest hoc amplius declarari & illustrari alio exemplo aptissimo, quo utuntur Salmanticenses in Tractatu de voluntate Dei. Si in manibus hominis esset aliqua libertas intrinseca, distincta à libertate voluntatis, eique essentialiter subordinata, tunc ejus natura esset, quod hoc quod voluntas efficaciter velle aliquid fieri à manibus, illa etiam liberè & secundario velle vellent, licet possent velle oppositum; nec in tali casu, imperium aut motio voluntatis applicans manum ad opus, ejus libertatem lapidearet, quia talis libertas esset solum secundaria, & essentialiter dependens à libertate voluntatis, tanquam primi liberi, primique determinantis & applicantis potentias & facultates animæ; & etiam quia voluntas illam determinans & applicans, non se haberet per modum principii pure extrinseci respectu illius, sed esset illi intimè conjuncta, & in eadem essentia animæ radicata. Ita similiter dicimus, quod quia libertas voluntatis est tantum secundaria, à Deo nunquam primo libero, primoque determinanti essentialiter subordinata; & aliunde Deus non se habet ut agens pure extrinsecum respectu voluntatis, sed illi intimè conjungitur, tanquam radix & principium libertatis, illam consequenter non destruit, aut lædit, quamvis voluntatem prædeterminet, quia per hoc non impedit, sed tantum quod voluntas in suo ordine, & ut secundum liberum & secundum determinans, seipsum moveat & determinet. In hoc enim nulla plane est repugnantia aut implicancia, ut saepe ostendimus, & docet D. Thomas ubi supra art. 1. ubi secundo loco sibi hoc argumentum proponit. *Una operatio non potest esse simul à duobus operantibus, sicut nec unus numero motus potest esse duorum mobilium: si igitur operatio creaturae est à Deo in creatura operante, non potest esse simul à creatura, & ita nulla creatura aliquid operatur.* Quod etiam argumentum quod nobis frequenter opponunt Adversarii: dicunt enim, quod si voluntas moveretur, applicatur, & determinatur à Deo; se ipsam non movet, nec applicat, aut determinat; & sic tollitur ejus libertas, cum de ratione causæ liberæ sit se ipsam determinare & applicare. Cui sic respondet S. Doctor: *Ad secundum dicendum quod una actio non procedit à duobus agentibus unius ordinis: sed nihil prohibet quin una & eadem actio procedat à primo & secundo agente. Ita similiter nos dicimus, quod libera determinatio voluntatis creaturae, non procedit à duobus agentibus ejusdem ordinis, sed nihil prohibet quin procedat à primo & à secundo agente, tanquam à duabus causis essentialiter subordinatis; à Deo scilicet, tanquam à primo libero, & primo movente, & applicante; & à voluntate humana, ut à secundo libero, & secundo movente & applicante: sicut nihil vetat, quin eadem planta generatio sit à Sole, ut à primo generante; & à terra, tanquam à generante secundo.* Unde ad locum Ecclesiastici supra adductum, quod nobis saepe obijciunt Adversarii: respondet illem Doctor Angelicus 3. cont. Gent. cap. 90. *quod hæc verba Ecclesiastici ad hoc solum inducuntur, ut ostendatur quod voluntas non potest esse libera, nisi sit se ipsam determinare & applicare, non per se, sed per electiones à divina providentia subtrahantur.* Quod tulus expendit in hac 1. parte quest. 22. art. 2. ad 4. his verbis: *Ad quartum dicendum, quod hoc quod dicitur Deum hominem sibi reliquisse, non excluditur homo à divina providentia, sed ostenditur*

A quod non præfigitur ei virtus operativa, determinata ad unum, sicut in rebus naturalibus quæ aguntur tantum, quasi ab altero directæ in finem, non autem seipsa agunt, quasi se dirigunt in finem, ut creatura rationales per liberum arbitrium quo consiliantur & eligunt, unde signanter dicit in manu consilii sui. Sed quia ipse actus liberi arbitrii reducitur in Deum sicut in causam, necesse est ut ea quæ ex libero arbitrio fiunt, divina providentia subdantur. Quibus verbis aperte declarat, hæc verba Ecclesiastici ad hoc solum induci, ut explicetur facultas quæ pollet homo ratione libertatis sibi indita, ut in suo ordine, & in ratione secundi liberi & determinantis, eligat & se determinet: per illa tamen non excludi subordinationem & dependentiam quam habet à Deo in primo libero & determinante, nec consequenter divinæ motionis & applicationis necessitatem. Sicut nec per hoc quod ignis est calefacere, excluditur necessitas celestis motus: quo exemplo idem sanctus Doctor utitur quod lib. 1. art. 7. ad 1. & in 2. sent. ad Anni. dist. 29. art. 4. ad 3. ubi ait, *Potestas nostra nihil operari potest sine Deo qui operatur in omni natura & voluntate: unde cum dicimus aliquid esse in nobis, non excludimus Dei auxilium.*

S. II.

Diluuntur argumenta P. Annati, & mens ac doctrina Anselmi, de duplici necessitate antecedente & consequente, explicatur.

PRÆCIPUA Adversariorum argumenta desumpta

libro 2. Cur Deus homo, cap. 18. ubi duplicem necessitatem distinguit: alteram antecedentem, quæ tollit libertatem; alteram consequentem, quæ libertati non nocet. Verba Anselmi sunt: *Est namque necessitas præcedens, quæ causa est ut sit res, & est necessitas sequens, quam res facit. Præcedens & efficiens necessitas est, cum dicitur celum volvi, quia necesse est ut volvatur, sequens verò quæ nihil efficit, sed sic est cum dico te ex necessitate loqui, quia loqueris.* Cum enim hoc dico, significo nihil facere posse, ut dum loqueris non loquaris: non quod aliquid te cogat ad loquendum. Nam violentia naturalis conditionis cogit celum volvi, te verò nulla necessitas facit loqui. Idem docet in libro de concordia prædestinationis cum libero arbitrio, cap. 10. ubi ait: *Pariter igitur quamvis necesse sit fieri quæ præsciuntur, & quæ prædestinantur, quædam tamen præscita & prædestinata non eveniunt eâ necessitate quæ præcedit rem, & facit, sed eâ quæ rem sequitur, sicut supra diximus. Nox enim quamvis prædestinat, facit, voluntatem cogendo, aut voluntati resistendo, sed in sua eam potestate dimittendo. Quamvis tamen sua voluntas utatur potestate, nihil tamen facit quod Deus non faciat in bonis sua gratiâ, in malis non sua, sed ejusdem voluntatis culpa.* Et cap. 3. de concordia præscientiæ & prædestinationis docet, necessitatem consequentem esse illam quæ descendit de libera voluntate.

Ex his Anselmi testimoniis, quædam deducit argumenta P. Annati in libro quem pro defensione scientiæ mediæ edidit disp. 4. cap. 6. §. 4. ad probandum prædefinitiones absolutas & efficaces, à prævisione scientiæ mediæ independentes, quæ à Thomistis, decreta prædeterminantia, appellantur, destruere libertatem.

Primo sic arguit num. 153. Necessitas quæ facit rem esse, & quæ causa est ut res sit, est necessitas præce-

præcedens, & inimica libertati, ex Anselmo: Necessitas quæ sequitur ex prædefinitione, facit rem esse, & est causa ut sit res: Ergo est necessitas præcedens, & inimica libertati, juxta mentem Anselmi.

145 Secundò, Necessitas sequens, & quæ libertati non nocet, alia non est ex Anselmo, quàm illa quam res facit, & quæ descendit de libera voluntate: Sed necessitas quam infert prædefinitio, non est illa quam res facit, nec descendit de libera voluntate: Ergo non est necessitas quæ apud Anselmum dicitur sequens, & quæ non nocet libertati. Quod si sub secundo illo traditæ distinctionis membro contineri non potest, restat ut ad primum reducat, & credatur esse necessitas præcedens, & noxia libertati, aut damnetur Anselmus unà cum sua distinctione.

146 Tertio, Prædefiniri actum liberum, est prædefiniri actum qui non trahat necessitatem efficiendi ex causa antecedenti, & independenti ab illius voluntate cui liber dicitur: At qui actum esse prædefiniri, est trahere necessitatem efficiendi ex Dei prædefinitione: Ergo prædefiniri actum liberum, est prædefiniri actum qui non sit prædefinitus, quod implicat. Ibidem num. 134.

147 Quarto, necessitas quam abhorret agens liberum, illa est cujus causam ipsum nec impedire potest, nec vincere: Necessitas agendi quæ sequitur ex prædefinitione, seclusâ scientiâ mediâ, est hujusmodi: Ergo illa est quam abhorret liberum agens. Neq; hoc argumentum (inquit) eget probatione, sed meditatione. Ita num. 136.

148 Denique, Quando antecedens est causa consequentis independens à libertate, nemo dubitare potest, quin non sit tantum necessitas consequentiæ, sed & consequentis quoque, ut videtur est in consequentia amoris beatifici ex visione, & actus violenter coacti ex vi cogente. Cum ergo divina prædefinitio, seclusâ scientiâ mediâ, nec pendeat à nostra libertate, nec illam supponat, & tam indissolubiler sibi connectat positionem actus prædefiniti, quàm visio beatificum amorem, quare dicitur tantum necessitas consequentiæ, & non etiâ consequentis? Ita num. 137.

149 Priusquam his argumentis respondeamus: præmittendum existimavi, mirari me, quomodo adversarii Anselmi auctoritatem tantoperè contra nos urgeant, cum nullam in aliis materiis in quibus cum illis non convenit (ut cum agitur de peccato Angelorum, & quaeritur an prima illorum operatio sit à Deo; & utrum Deus positive influat in actus malos, & peccaminolos) non solum facillimè abjiciant, sed etiam ferè contemnant. Unde Vazquez tomo ultimo quaest. 94. dub. 6. quaerens utrum per opera aliàs Deo debita, hoc est præcepta, satisfieri possit, responder affirmativè, & sibi objicit auctoritatem Anselmi, oppositum docentis libro 1. *Cur Deus homo* cap. 20. quam sic excipit. *Ad tertium ex Anselmo respondimus supra, & contra ipsum probavimus, apud Deum fieri posse satisfactionem de aliàs debitis, multaque alia contra ipsum adduximus quibus ostendimus non probare quod contendit.* Similiter Theophilus Raynaudus tomo de Christo, editionis Antverpiensis pag. 100. faterur Anselmum docuisse, plures substantias divinas, eandem non posse humanitatem terminare; & tamen oppositum ibidem docet. Quid ergo, si nos similiter in præfenti Anselmi auctoritatem negaremus, & uno verbo infringere argumenta proposita, quorum to-

A) tam vira, ac robur Adversarii ex ejus auctoritate desumunt?

Verum quia majori reverentiâ Sanctos Patres colimus, & in Schola Thomistarum non audiri solent hæ voces: *Perperam Chrysostomus, Perperam Augustinus*, quæ in libris quorundam Recentiorum leguntur; idè hac omisâ responsione, & admisâ Anselmi auctoritate, quem ut Doctorem eximum, sanctissimum Præfulem, ac patrè haud ultimi nominis veneramus. Respondeo illum per necessitatem præcedentem, libertati contrariam, non aliâ intellexisse, quàm eam quæ oritur ex aliqua causa extrinseca cogente, ut contingit in amore beatifico, aut in voluntate boni in communi. Per necessitatem verb consequentem, eam significare, quæ vel ex ipsa electione & libertate voluntatis immediate descendit, vel ex ejus prima causa & radice oritur: qualis in sententia Thomistarum est suppositio decreti prædeterminantis. Nam, ut supra dicebamus, licet hæc suppositio sit formaliter antecedens, tamen quantum ad effectum considerandâ libertatis, est virtualiter seu æquivalenter consequentis; eò quod causa libertatis non magis possit ei nocere, quàm ejus effectus.

Quod autem hæc interpretatio sit legitima, patet ex ipso Anselmo, cap. 10. libri de concordia, ubi explicans necessitatem antecedentem, dicit esse illam *qua præcedit rem, & facit, & statim addit: Non enim ea Deus quamvis prædefinit, facit voluntatem cogendo, aut voluntati resistendo.* Quibus verbis satis aperte declarat, se loquantem de præcedenti cogente, seu ad unum per modum naturæ determinante: unde libro 2. *Cur Deus homo*, cap. 18. ut hanc necessitatem explicet, adducit exemplum de ortu Solis, & de motu cæli, quæ constat esse agentia naturalia, seu ad unum per modum naturæ determinata. Et Clemens Alexandrinus libro 2. Stromatum necessitatem illam quæ dicitur appellari: id est naturalem, & per modum naturæ moventem ac determinantem.

D) Quando ergo Anselmus dicit quod necessitas antecedens est illa quæ præcedit rem & facit, hoc non est intelligendum de quacumq; prioritate & efficientia (alioquin, ut supra dicebamus, causa libertatis destrueret libertatè, quod absurdissimum est) sed de præcedenti cogente, seu ad unum per modum naturæ determinante, nec relinquentem in voluntate potentiam ad oppositum, & de efficientia liberi arbitrii determinationem & cooperationem impediens ac excludens. Similiter quando ait quod necessitas sequens est illa quam res seu voluntas facit, intendit solum quod voluntas illam facit secundariò, & ut secundum liberum, & secundum determinans: non autem primariò, & independenter à motione & applicatione primi liberi, primig; determinantis. Unde addit: *Quamvis tamen sua voluntas utatur potestate, nihil tamen facit quod Deus non faciat in boni sua gratiâ; in malis, nõ sua, sed ejusdem voluntatis culpa.* His præmissis, Annati argumenta facile diluentur.

Ad primum enim responderetur distinguendo. Major. Necessitas quæ facit rem esse, & quæ causa est ut sit res, est necessitas præcedens: si facit rem esse, illam determinando ad unum per modum naturæ, & excludendo determinationem & cooperationem liberi arbitrii, concedo Majorem. Si non determinet illam ad unum per modum naturæ, sed per modum liberi, nec impedit, sed efficiat,

ctat determinationem & cooperationem liberi A arbitrii, nego Majorem. Similiter distinguo Minorem. Necessitas quæ sequitur ex prædefinitione, facit esse, & est causa ut res sit, eam deterringe, ad unum per modum naturæ, & examinando ad unum per modum naturæ, & cooperandando ad unum per modum naturæ, & cooperatio-

liberi arbitrii determinationem & cooperatio-

nem, concedo Minorem, & nego Consequentiam. Ad secundum eadem facilitate respondetur, distinguendo etiam Majorem. Necessitas sequens, & quæ libertati non nocet, alia non est ex Anselmo, quàm illa quam voluntas facit: ut motus & applicata à Deo ut à primo libero & deter-

B minante, concedo Majorem. Quam facit independentem à motione & determinatione primi liberi, primique determinantis, nego Majorem. Eodem modo distinguo Minorem. Necessitas sequens, quæ inferre prædefinitioni, non est illa quam voluntas facit: dependentem a motione & applicatione Dei, ut primi liberi, & primi determinantis, nego Minorem. Independentem ab illa, concedo Minorem, & nego Consequentiam.

C Secundo responderi potest, aliter distinguendo eandem Minorem. Necessitas consequens est illa quæ descendit de libera voluntate: vel formaliter, vel æquivalenter, concedo Majorem: formaliter tantum, nego Majorem. Similiter distinguo Minorem. Necessitas quæ inferre prædefinitioni, non descendit de libera voluntate: formaliter, concedo Minorem. Eminentem, seu æquivalenter: nego Minorem, & Consequentiam. Solutio patet ex supra dictis: cum enim Deus sit primum liberum, & magis habeat in sua potestate voluntates hominum, quàm ipsi homines omnemque eorum libertatem, seu libertatem determinationem eminentissimam & perfectissimam modo præcontineat, potest, seclusis imperfectionibus, præstare totum id quod potest voluntas creata; unde sicut illa seipsam quasi sua libertate præveniens, potest se in consensum liberum determinare; ita & Deus suam efficaciam D præveniens, eam potest determinare. Vel loquitur D. Thomas supra relatus: *Sicut voluntas potest immutare actum suum, ita & multo amplius Deus.* Quare sicut suppositio quæ descendit à voluntate humana, est formaliter consequens, quæ descendit à secundo libero, & causa secunda libertatis creata; ita & illa quæ oritur à divina prædefinitione, est eminentem seu æquivalentem consequens, quoad effectum servandi illam libertatem, quia descendit à primo libero, & à prima totius contingentis ac libertatis radice, in infinita scilicet divine voluntatis efficacia. Unde talis suppositio reducitur ad secundum membrum distinctionis tradite ab Anselmo, scilicet ad necessitatem consequentem.

E Nec valet ratiocinatio Adversarii, qui loco præ citato num. 136. sic dicitur. *Sed & hoc quoque videtur absurdum, negari antecedentem esse necessitatem, cuius causa est antecedens, cum consequens quædam omnes quamvis necessitatem sequi conditionem suæ causæ, atque ab ea denominari. Et ita naturalis dicitur necessitas illa, quæ causam habet naturalem: violenta, quæ vim extrinsecus illatam; absoluta, quæ existentem atque operantem absolute; conditionata, quæ subsistentem ex aliqua conditione. Iam quæ sensu & quæ probabilitate dicitur consequens, aut negabitur antecedens necessitas illa, cuius causa est antecedens: et illa quæ dicitur antecedens, quare sic*

Tom. II.

dicatur, nisi quia est ex causa antecedenti? Non valet, inquam, hæc ratiocinatio, seu potius grammaticalis observatio; nam ut docent Dialectici, aliud est id à quo significatio nominis imponitur, & aliud id ad quod significandum imponitur: lapis enim dicitur à lædendo pedem, omne tamen quod lædit pedem non est lapis. Ita pariter, licet necessitas antecedens hanc denominationem à causa præcedenti desumat, omnis tamen causa quæ liberi arbitrii consensum & determinationem præcedit, non debet, nec potest dici necessitas antecedens: alioquin, ut supra arguebamus, indifferentia objectiva iudicii quæ voluntatis electionem præcedit, esset necessitas antecedens: imò & ipsa libertatis causa, eam destruere, ac necessitatem antecedentem inducere diceretur, quo nihil absurdius imaginari potest. Sola ergo illa necessitas dicitur simpliciter antecedens, quæ ad unum per modum naturæ antecederet determinat.

Ad tertium etiam patet solutio: Major enim eodem modo distinguenda est, quo in præcedentibus argumentis. Prædefiniri actum liberum, est prædefiniri actum qui non trahat necessitatem essendi ex causa antecedenti: prædeterminante ad unum per modum naturæ, concedo Majorem: prædeterminante ad unum per modum liberi, nego Majorem. Vel ex causa antecedenti, quæ non habeat in sua potestate voluntates hominum, & earum libertatem ac determinationem radicaliter seu eminentem non contineat, concedo Majorem. Ex causa antecedenti, quæ habeat in sua potestate voluntates hominum, earumque libertatem eminentissimo & perfectissimo modo contineat, nego Majorem. Unde cum divina prædefinio prædeterminet ad unum per modum liberi, & descendat ex infinita efficacia divine voluntatis, quæ est prima radix nostræ libertatis, eamque radicaliter seu eminentem præcontineat: quamvis actus liberi nostræ voluntatis, ex illa trahant aliquam necessitatem essendi (scilicet infallibilitatis) remanet tamen illa & incolumis arbitrii nostri libertas.

Ad quartum respondeo Majorem (quæ asserit quod necessitas quam abhorret agens liberum, est illa cuius causam nec impedire potest nec vincere) esse veram, quando causa est particularis, & finita ac limitata virtutis, ut sunt omnia agentia creata: sed ut autem quando est universalis, & infinita virtutis & efficacia, ut est divina prædefinio. Nam hæc, ratione huius universalis causalitatis, & infinitæ efficacia quæ pollet, est dativa & causativa libertatis, & substantiam ac modum libertatis, in nostris operationibus attingit, ut supra ostendimus. Unde tantum abest, ad libertatem requiri quod agens liberum ejus vim & efficaciam possit vincere aut impedire, quin potius si illi resisteret, eamque vinceret, aut impediret, tolleretur libertas; quia prima ejus radix, infinita scilicet divine voluntatis efficacia, destrueretur. Quare D. Thomas supra relatus asserit: *Ex hoc quod nihil voluntati divine resistit, sequi quod non solum fiant ea quæ Deus vult fieri, sed quod fiant contingenter vel necessario, quæ sic fieri vult.* Et Sylvius in opusculo de primo Motore, & 1. p. quæst. 19. art. 8. testatur hanc propositionem: *Quod ex impedibili potest necessariam sequitur consequentiam, hoc impedibile est & necessarium*, fuisse damnatam Romæ à Xisto IV. anno 1476. in quodam Petto de Rivo, Doctore Lovaniensi,

R 3 & ab

& ab eodem Rivo retractatam. Idem asserunt Doctores Lovanienses in justificatione & defensione cujusdam Censuræ suæ, Parisiis impressa anno 1641. Nam ibidem cap. 4. num. 81 expressè dicitur, prædictam propositionem in ipsa Universitate Lovaniensi fuisse olim ante 112. annos censuram & abjectam, & deinde Romæ ipso Rivo præsentem, sub Xisto IV. damnatam, & ab eodem Rivo recantatam.

159 Ex quo duplici testimonio, omni exceptione majore, infringitur responsio Cardinalis De Lugo dicentis propositionem à præfato Authore assertam, & ab illo Pontifice proscriptam, non fuisse illam quam retulimus, sed istam: *Quod ex præcedenti ordine successivæ durationis sequitur per necessariam consequentiam, necessarium & inimpedibile est.* Neque enim par est credere, Sylvium, virum prudentem, sapientem, & in omni passu suo solidum, hujus propositionis censuram in suis ad primam partem D. Thomæ commentariis voluisse inserere, eamque in opusculo quod de primo Motore edidit, confirmare, ac denudò asserere, & tam fædam levitatis, vel ignorantie, aut negligentie, & dormitionis, in hoc duplici eximio opere, notam imprimere, nisi de illius veritate fuisset omninò certus. Multò minùs credibile est aut probabile, Professores Lovaniensis Academie, quæ magnam sibi promeruit toto terrarum orbe authoritatem, idem voluisse tam expressè asserere, præsertim in justificatione Censuræ, quam ipsi Nuncio Apostolico, Galatino Episcopo, die 9. Septembris 1588. per Decanum ejusdem Facultatis, Dominum Henricum Cuychium, exhibuerunt, nisi de ejusdem propositionis Censura fuissent etiam certi. Crediderim potius his quæ præfatus Cardinalis, in sui de hac propositione judicii confirmationem, loco citato adducit, deesse quidpiam, quàm Sylvio & Doctoribus Lovaniensibus, in his quæ ad manum illis erant exquirendis aut investigandis, diligentiam & sedulitatem defuisse.

160 Ceterum, etsi gratis concedatur, dictam propositionem non fuisse damnatam, sed aliam quam refert De Lugo, semper tamen illa remanet de errore suspecta, quia ut ostendit Sylvius ubi supra, prior illa propositio ex posteriori sequitur. Nam si non est necesse id quod per necessariam consequentiam sequitur ex aliquo præcedenti ordine successivæ durationis, esse inimpedibile & necessarium; à fortiori non erit necesse, id quod per necessariam consequentiam sequitur ex aliquo præcedenti liberi arbitrii determinationem & consensum, prioritatem naturæ, esse necessarium & inimpedibile, seu non liberum, & contingens. Quia ut supra arguebamus, ea quæ prioritatem naturæ contingentiam & libertatem antecedunt, eam causant & non destrunt; prioritas enim naturæ est prioritas causalitatis & dependentiæ, & competit causæ & principio actuali, in ordine ad effectum quem actu producit.

161 Ad quintum distinguo Majorem. Quando antecedens est causa consequentis, independens à libertate, nemo dubitare potest quòd non sit tantum necessitas consequentiæ, sed & consequentis. Si antecedens sit causa consequentiæ, solum quantum ad substantiam & entitatem actus, verum est. Si sic causa consequentis, non solum quantum ad substantiam, sed etiam quantum ad modum contingentiam & libertatis in eo inclusum (ut contingit in proposito) falsum. Nam ut supra ex D. Anselmo retulimus:

A *Quoniam quod Deus vult non potest non esse, si Deus vult voluntatem humanam nullà cogi vel prohiberi necesse est ad volendum, tunc necesse est voluntatem esse liberam & esse quod vult.* Unde patet disparitas ad exemplum de visione beatifica ab arguente adductum. Hæc enim, cum tollat indifferentiam objectivam judicii, quæ est proxima radix libertatis, nec in voluntate beatorum relinquat potentiam ad non diligendum Deum, in amorem beatificum non influit libertatem, sed necessitatem. E contra verò, cum divina prædeterminatio utrumque præstet, causat libertatem & contingentiam in actibus prædeterminatis.

§. I V.

Aliud ejusdem Annati argumentum dissolvitur.

Idem Author disp. 1. cap. 6. §. 1. probat admittendam esse in Deo scientiam mediam, eam quòd *Admissa scientiâ mediâ non sit difficile ad intelligendum, quomodo Deus prædesinare possit actum liberum, illas à ejus libertate; eaque seclusâ quomodo sit divina prædeterminatio actus liberæ prædeterminati, adeò sit captu difficile, ut sit hic etiam unus ex maximis Adversariorum laboribus...* Sunt que aliqui Authores, qui cum habeant usum scientiæ mediæ, velinque nihilominus retinere prædeterminationem actuum liberorum, huic difficultati succumbunt, ut videre est in Capetana &c.

Respondeo primò: hunc modum inveniendam libertatis quem Molina excogitavit, non esse ita facilem, quin ex illo gravissimæ emergant difficultates, & plura sequantur absurda & inconvenientia, quæ Tractatu 3. fusè expendimus impugnano scientiam mediam. Sed nec ita clarum & perspicuum, quin multi exilitatem veritatem illam objectivam futurorum contingentium, à divino decreto independentem, eoque anteriorem, quæ est præcipuum scientiæ mediæ fundamentum, esse obscurissimam, ac prorsus intelligibilem. Unde Suarez lib. 1. de essentia prædest. cap. 7. num. 8. & tomo 1. de grat. proleg. 1. num. 12. ait quod non intelligentes qualiter futura conditionata contingentia sint scibilia, prout antecedunt determinationem divinæ voluntatis, quiescere debent, confugiens ad infinitatem divinæ scientiæ.

Præterea, Dato quod modus ille conciliandi libertatem à Molina excogitatus, sit ita facilis & perspicuus, ut ab omnibus intelligi valeat, & facilem reddat, ut ait Adversarius, bonorum actuum prædeterminationem; alter verò obcurus, & difficilior, & paucis intelligibilis: dico tamen hanc nimiam facilitatem & claritatem in hac materia esse valde suspectam, ac similes ignibus illis fallacibus & fatuis, qui viatores decipiunt, & ad præcipitia ducunt. Nam D. Augustinus de prædest. Sanct. cap. 14. loquens de hac concordia, ait *Esse difficilem ad solvendum questionem.* Epist. 2. ad Valentinum *difficillimam* vocat Epist. 1. *Difficillimam & paucis intelligibilem.* Et in libro de gratia Christi cap. 47. sic ait: *Ista questio ubi de libero arbitrio voluntatis, & de dignitate disputatur, ita est ad discernendum difficilis, ut quando defenditur liberum arbitrium, negari Dei gratiam videatur; quando autem asseritur Dei gratia, liberum arbitrium putetur auferri.* Unde gravi difficultate premi se fatetur libro 2. de peccat. meritis & remissione, cap. 18. *ne liberum arbitrium gratiâ, aut gratiam libero arbitrio excludat.*

ipsam rationem (inquit) qua deus rebus à tali
libero quales sumus iniri potest, quemlibet nostrum
quatenus vehementer angustat, ne sic defendamus
gratiam, ut liberum arbitrium auferre videamur:
gratiam, ut liberum arbitrium sic asseramus arbitrium, ut superbā
respondeat. In gratiā Dei gratiā iudicemur. Ex quibus
verbis Julianus sumptit occasionem calum-
niandi sanctum Augustinum, quasi dixisset gra-
tiam non posse cum libero arbitrio coherere.
Quam calumniam à se repellit S. Doctor
libro 4. contra ipsum, cap. 8. his verbis: Tu
causam viri honesti & verax, abstulisti verba que
dixi, & dixisti quod ipse finxisti. Ego enim dixi istam
questionem ad discernendum esse difficilem, non autem
dixi non posse discerni. Redde verba mea, & vanescet
calumniata tua.

Denique idem Augustinus libro de gratia &
libero arbitrio, quem ad Valentinum Abbatem,
& ad Monachos cum illo commemoratis direxit,
et illis difficilem hanc libertatis cum divina
gratia & prædestinatione concordiam, quæ
maximas inter illos rixas & contentiones concili-
averat, explicaret hæc scribit cap. 1. Nunciatum
est mihi de vobis, fratres, ab aliquibus qui in vestra
congregatione sunt, & ad nos inde venerunt, per quos
vobis diximus, quod de hac (concordia scilicet
liberæ voluntatis cum gratia & prædestinatione) dif-
ficultates in vobis sint. Itaque dilectissimi ne vos pertur-
bet hæc questionis obscuritas, moneo vos primum, ut
de his qua intelligitis agatis Deo gratias, quidquid est
autem quod pervenire nondum potest vestra mentis in-
tentio, pacem inter vos & charitatem servantes, à Do-
mino ut intelligatis orate &c.

Augustino concinunt celebriorés Theologi,
quos recenset Alvarez disp. 118. de auxiliis.
Quatuor tantum hære referam, ingenio & eru-
ditiæ præclaros. Primus est Cardinalis Caje-
tanus, qui variis in locis hujus concordia ob-
jectam & difficultatem ingenue proficitur
(quod perperam vocat P. Annatus difficulta-
tē succumbere) Nam in cap. 9. Epist. ad
Romanos hæc scribit. Et cum obicit, conjunge hæc
duo simul (nempe electionem Dei esse infalli-
biliter effectum habituram, & quemlibet no-
strum esse liberi arbitrii) Respondere mē scire quod
verum vero non est contrarium, sed nescire hæc jun-
gere: sicut nescio mysterium Trinitatis, sicut nescio
animam immortalē, sicut nescio Verbum caro fa-
ctum fuisse, & similia, qua tamen omnia credo. Et i.
p. quæst. 22. ad art. 4. eandem difficilem quæ-
stionem pertractans, ait: In ea quiescere debet in-
telligitur, non evidentia veritatis inspecta, sed altitu-
dine inaccessiblei veritatis occulte. Et hoc ingenio lo-
cus satis rationale videtur, tum propter rationem
prædictam, tum quoniam, ut ait Gregorius, minus
de Deo sentit, qui hoc tantum de eo credit, quod suo
ingenio metiri potest. Nec propterea negandum ali-
quid eorum, que ad divinam immutabilitatem, a-
ctualitatem, certitudinem, atque universalitatem, &
similia spectare videntur, aut ex fide tenemus, suspicor:
sed aliiquid occultum latere, vel ex parte ordinis qui est
inter Deum & eventum provisum: vel ex glutino inter
ipsum eventum, & esse provisum, arbitror. Et sic intel-
lectum anima nostra, oculum noctuæ esse considerans,
non ignorantia sola quietem illius invenio. Melius est e-
nim tam fidei Catholicæ quam philosophiæ, sateri ce-
ntentem nostram, quam asserere tanquam evidentiam
que intellectum non quietant, evidentiam namque quie-
tanta est. Et addit: Optimum autem atque salubre
consilium est in hac re, inchoare ab his qua certò sci-

A mus, & experimur in nobis, scilicet quod omnia que
sub libero arbitrio nostro continentur, evitabilia à
nobis sunt, & propterea digni sumus pena vel præ-
mio. Quomodo autem hoc salvo divina salvetur pro-
videntia ac prædestinatio &c. credere quod sancta
Mater Ecclesia credit. Scriptam est enim, altiora te
ne quaesieris, plurima enim sunt supra sensus huma-
nos revelata, & hoc est unum ex illis, Similia habet
Dominicus Soto in cap. 9. Epistolæ ad Roma-
nos.

Sed quia fortè Patrum Dominicanorum tes-
timonia Adversarii possent esse suspecta, unum
proferam ex Patribus Societatis, quem Posservi-
nus virum insigni eruditione & perspicuitate re-
fertum appellat. Hic est Benedictus Pererius, qui
tomo 6. disputationum selectarum in sacram
B Scripturam, ad illa verba Apostoli ad Rom. 9.
Ergo cuius vult miseretur, eandem quæstionem
(de concordia scilicet libertatis cum prædesti-
natione & gratia) expendens, ait: Hac duo ma-
nifesta esse, & ex sacris litteris, & secundum rectam
rationem, homines à Deo prædestinatos, necessariū
(necessitate dico infallibilitatis) salutem suam conse-
qui, nec perire posse, & hominem esse liberi arbitrii ad
eligendum quodcumque voluerit, sive bonum, sive ma-
lum. Verum quo tandem vinculo sive glutino conne-
ctantur ista & copulantur inter se, videtur incompre-
hensibile homini in hac vita. Et paulò infra, hujus
difficultatis intelligentiam, non secus ac myste-
rii sanctissimæ Trinitatis, cum Cajetano, differt
usque ad æternæ vitæ fruitionem, asseritque D.
Augustinum hanc non potuisse comprehende-
re difficultatem, imò & Apostolum argumen-
tum sibi propositum non alio modo diluisse,
quam per hanc exclamationem: O homo tu quis
es qui respondeas Deo!

Expressius adhuc loquitur Franciscus Zumel
1.2. quæst. 111. art. 3. disp. 1. ubi hæc scribit: Mira-
bile est argumentum quod Adversarii conficiunt, cum
dicunt se non posse intelligere, quo pacto salvetur con-
cordia liberi arbitrii cum gratia, nisi tollendo priori-
tatem divini auxilii efficacia: mirabile inquam, est ar-
gumentum, quia si ipsi non intelligunt, fides & Ecclesia
intelligit &c. Postea subdit: Quod si ego non intelli-
go, non ob hoc deserenda est veritas Catholica: etenim
si tam clara & aperta esset liberi arbitrii cum gratia
efficaci concordia, ut isti dicunt, non est cur tantopere
laboraret Augustinus, & laboraret Ecclesia &c.

Eadem veritas ratione tuaderi potest. Primò
quia concordia gratiæ efficacia & doni perseve-
rantia, cum libertate & mutabilitate arbitrii
creati, pertinet ad mysterium prædestinati-
onis, & est præcipuus ejus effectus: Ergo sicut
prædestinationis mysterium non potest in hac
vita penetrari, & clarè cognosci, ita nec illa con-
cordia.

Secundò, Quia ut supra vidimus ex D. Tho-
ma, vinculum illud quo hæc extrema inter se
conneçtuntur, est effectus divinæ omnipotentia:
Deus enim (inquit S. Doctor) hoc sva
OMNIPOTENTIA FACIT, ut voluntas illud in quod
mutatur, VOLUNTARIE VELIT: Sed effectus
divinæ omnipotentia non possunt solo lumine
naturali à nobis penetrari & comprehendi:
Ergo nec illa concordia. Unde inquit Augusti-
nus lib. 7. contra litteras Petilianæ cap. 84. Si tibi
proponam questionem, quomodo Deus Pater attra-
hat ad filium homines quos in libero dimisit arbitrio?
fortassis eam difficile soluturus es: quomodo enim
attrahit, si dimittit ut quis quod voluerit eligat &
tamen

166

167

169

tamen utrumque verum est, sed intellectu hoc penetrari pauci valent.

170 Tertio, Si in ordine naturali tot sint arcana & secreta quae humani ingenii vires transcendunt, & a nobis in hac vita perfecte cognosci non possunt, ut natura temporis, compositio continui, fluxus ac refluxus Oceani, multa quae Philosopherum ingenia absorbent, aut torquent: quid mirum, si divinae gratiae operatio in nobis, secretissima sit, ac soli ejus largitori plenè cognita? Si difficile estimamus quae in terris sunt, & quae in prospectu sunt invenimus cum labore: quae autem in caelis sunt quis investigabit? sensum autem tuum quis sciet, nisi tu dederis sapientiam, & miseris Spiritum sanctum de altissimis? Sapientiae 9.

171 Sicut ergo Suarez supra relatus ait, quod non intelligentes qualiter futura contingentia conditionata, sint scibilia, prout antecedunt determinationem divinae voluntatis, quiescere debent confugientes ad infinitatem divinae scientiae. Ita similiter nos dicimus, quod licet in hac vita plenè & perfecte non intelligamus, qualiter possit Deus movere efficaciter liberum arbitrium ad benè, liberè, & infallibiliter operandum, quiescere debemus confugientes ad efficaciam infinitam divinae voluntatis & omnipotentiae. Et mirum est quod Suarez, alique Recentiores, hanc fidem caecam à Thomistis exigant, quantum ad ea quae spectant ad scientiam mediam, & ad veritatem objectivam futurorum contingentium ante decretum; & tamen quando agitur de concordia libertatis cum divinorum decretorum & auxiliorum efficacia, non solum eam exhibere recusent Augustino, aliusque Theologis supra relatis, asserentibus in hac difficillima & obscurissima concordia, captivandum esse intellectum in obsequium fidei, ejusque claram & evidentem noticiam, usque ad visionem beatificam esse differendam; verum etiam ipsos Thomistas derideant, eò quod asserant, non esse possibile humanam menti, nexum hujus divinae motionis efficacissimam cum nostra voluntatis libertate, in hac vita comprehendere, cum tamen utrumque connexorum fateri necesse sit. Quod, inquit Petrus à S. Joseph, in opusculo quod D. Thomae defensionem appellat, Per-

Disput. 2. ca. 10. n. 7. belle dictum esset apud Pythagoreos qui jurabant in verba Magistri: apud illos autem qui non tam curant quid quisque privatus Doctor asserat, quam quod solide probet, levius hac credulitas parum appositè ingeritur.

172 Sed audiat quælo Petrus, non Pythagoram loquentem, non privatum doctorem discurrentem & ratiocinantem, sed ipsummet Augustinum, ipsum, inquam, Ecclesiae Salomonem, oracula fundentem serm. 20. de verbis Apostoli cap. 7. ac sibi dicentem. *Quæris tu rationem, ego expavescam altitudinem: O altitudo divitiarum sapientiae & scientiae Dei! tu ratiocinare, ego mirer: tu disputa, ego credam: altitudinem video, ad profundum non pervenio: O altitudo!... Requievit (Apostolus) quia invenit admirationem, nemo querat à me occultorum rationem. Ille dicit inscrutabilia sunt iudicia ejus, & tu scrutari venisti? Ille dicit investigabiles sunt viae ejus, & tu investigare venisti? Si inscrutabilia scrutari venisti, crede jam peristi. Tale est velle scrutari inscrutabilia, & investigabilia investigare, quale est velle invisibilia videre, & ineffabilia fari. Ergo adificetur domus, cum pervenerit ad dedicationem, tunc fortasse inveniet ipsorum occultorum aperitissimam rationem. Certè sapiens hæc Augustini admiratio, securior nobis videtur quam*

A omnis humana ratiocinatio. Sacra hæc obsecraturitas & caligo (in qua, ut ait Dionysius, Deus splendet) clarior ac lucidior nobis apparet, quam lux illa Molinistica, quae clarè videre præsumit, ubi Doctorum Aquilae caligantior est omni humana sapientia: nam ut dicit Hieronymus: *Melius est aliquid nescire, quam cum periculo discere. Vel ut loquitur ipsemet Augustinus, Melior est fidelis ignorantia, quam temeraria scientia.*

Dices: Argumenta quae sunt contra concordiam libertatis cum divina providentia & predestinatione, sunt solubilia, & de facto solvuntur à Theologis: Ergo hujus concordiae possibilitas potest in hac vita manifestè cognosci. Consequentia videtur manifesta: qui enim solvit argumenta quae probant aliquorum extremorum conjunctionem repugnare, evidenter ostendit illam esse possibilem.

Pro solutione hujus argumenti, observandum est cum Cajetano: aliquid mysticum posse demonstrari evidenter possibile duobus modis, positivè scilicet & negativè. Tunc demonstratur evidenter positivè, cum probatur mediis naturalibus possibilem esse connexionem prædicati cum subiecto, v.g. Dei cum homine. Dicitur verò demonstrari evidenter negativè, quando ostenditur nihil reperiri quod evidenter probet illud mysterium esse impossibile, & solvuntur argumenta quae sunt contra ejus possibilitatem: v.g. si infidelis arguet contra fidem, hoc modo. *Omnis natura quae est una numero, est etiam una in supposito: Sed natura divina est una numero: Ergo & una in supposito: fidelis autem distingueret Majorem, dicens eam esse veram in naturis finitis, non autem in natura infinita, & assereret nullo modo probari posse de natura infinita, quod sit una in supposito, jam evidenter negativè probaret possibilitatem mysterii Trinitatis. Si verò præterea ipse fidelis (quod tamen fieri nequit) haberet medium efficac, quod evidenter probaret hanc propositionem, natura infinita potest esse in tribus suppositis realiter distinctis, in tali casu probaret evidenter positivè possibilitatem mysterii Trinitatis. Hoc præsuppono.*

Ad argumentum respondeo, concello Antecedente, distinguendo Consequens. Ergo hujus concordiae possibilitas potest in hac vita evidenter cognosci: Evidenter positivè, nego. Evidenter negativè, concedo. Ad probationem in contrarium, similiter dicendum est, quod ille qui solvit argumenta quae probant aliquorum extremorum conjunctionem repugnare, ostendit illam esse possibilem, evidenter negativè, non tamen evidenter positivè. Unde omnia argumenta quae supra adduximus, tum ad probandum divinorum decretorum efficaciam non habere arbitrii libertatem: tum ad convellendum adversæ sententiae fundamenta, hujus concordiae possibilitatem, solum evidenter negativè ostendunt, & si interdum probando nostram sententiam diximus evidens aut manifestum esse decretum prædeterminans non tollere aut liberare libertatem, hoc de evidentiâ negativâ non verò de positivâ intelligentem est.

(.)

luntas præmota ad amorem, non amaret, simul essent amor & non amor, vel etiã odiũ in voluntate: Ergo positã prædeterminatione ad amorẽ, sequeretur impossibile, si voluntas non amaret.

Secundò, Si voluntas præmota ad amandum posset non amare, posset irritam facere divinam præmotionem: Sed hoc est impossibile, cum illa sit executio & instrumentum voluntatis Dei absoluta & efficacia, quæ nunquam potest frustrari: Ergo idem quod prius. Sequela Majoris probatur. Si voluntas præmota ad amorem, non amaret, irritam faceret divinam præmotionem: Ergo si possit non amare, poterit illam irritam facere. Consequentia videtur manifesta, quia ut communiter dicitur: *Quod facit actus actu, hoc facit potentia possibiliter.* Ergo si actu non amare, sit irritam facere divinam præmotionem, posse non amare, est eam posse irritam facere.

Tertiò, frustra est potentia quæ nunquam reducit in actum: Sed illa potetia ad non amandum quæ est in voluntate præmota ad amorem, nunquam reducit in actum: Ergo est frustra.

Antequam hæc argumenta diluamus, Advertendum est, illa æq; militare contra gratiam congruam, ac contra gratiam prædeterminantem, ac proinde ab Adversariis esse solvenda. Nam si homo vocatus vocatione congruã, vocationi nõ consentiret, sequeretur plura impossibilia nẽpe quod eadem vocatio simul esset congrua & incongrua, quod divina præscientia falleretur, & quod in eadem voluntate simul essent assensus ac dissensus, ut consideranti patebit. Item si homo excitatus gratiã congruã non consentiret divinæ vocationi, redderet gratiam illam incongruam, & falleret divinam præscientiam: Ergo si possit non consentire, poterit reddere gratiam incongruam, & fallere divinam præscientiam: *quod enim facit actus actu, hoc facit potentia possibiliter.* Tertiò, Potentia ad dissentendum quæ est in voluntate excitata gratiã congruã, nunquam reducit in actum, nusquam enim contingit, vel continget, quod vocatus gratiã congruã, divinæ vocationi non consentiat; quia ut docent ejus defensores, talis gratia sæpẽ & infallibiliter fortitur suum effectũ: Ergo talis potentia est otiosa & frustranea; frustra enim est potentia, quæ nunquã reducit in actũ. Videant ergo Adversarii, quomodo tela projecta in projicientẽ recidant.

Neque valet si dicas inter gratiã congruam & prædeterminantem, hoc interesse discrimẽ, quod prima includit liberũ nostræ voluntatis consensum, ut à Deo prævisum per scientiam mediam; altera verò illum non includit, sed antecedit. Nã præterquam quod hæc disparitas nõ est ad rem, nec juvat ad solvenda argumenta proposita, fuisse antea impugnata est. Ostendimus enim, quod sicut gratia congrua formaliter includit liberum nostræ voluntatis consensum, ut à Deo prævisũ per scientiam mediam, ita & gratia prædeterminans includit illum radicaliter, virtualiter, aut eminenter: Tum quia procedit ab infinita divinæ voluntatis efficacia, quæ est prima nostræ libertatis radix & origo: Tum etiam, quia liberum nostræ voluntatis consensum non aliter antecedit, quàm per modum causæ & principii actualis illius, ac solã prioritate causalitatis & nature, illumque connotat tanquam effectum à se causatum, & derivatum: quia, ut docet Augustinus, talis gratia causat in nobis libertatem, facitque homines ex nolentibus volentes, & ex repugnantibus consentientes. Hoc præmissò,

A Ad argumentum respondeo, negando Antecedens. Ad cuius primam probationem, distinguo Majorẽ. Possibili posito in actu, nullum sequitur impossibile: Per se loquendo & absolute, nulla; factã suppositione, concedo. Per accidens, aliquis est iustus & habet gratiam, retinet potetiam ad peccandum, & tamen si in eo instanti quo habet gratiam poneretur peccatum, sequeretur aliquid impossibile, nempe quod in eodem homine gratia sanctificans & peccatum simul reperirentur. Item quãdo quis amat, retinet potetiam ad non amandum, & per consequens et tunc possibilis carentia amoris, quæ tamẽ si tunc poneretur, sequeretur aliquid impossibile, nempe quod in eadem voluntate simul esset amor & ejus carentia. Idem cum proportione dicendum est de prædeterminatione ad amorem, cum enim prioritate tantum natura illum antecedit, & sit in eodem instanti temporis & durationis cum illo, eandem habet incompossibilitatem cum negatione amoris, ac ipsemet amor qui infallibiliter eam consequitur.

Ad secundam probationem, distinguo Majorẽ. Si voluntas præmota ad amandum potest non amare, potetia consequenti, & in sensu composito, posset irritam facere divinam præmotionem, concedo Majorẽ. Si posset non amare, potetia solùm antecedenti, & in sensu diviso, nego Majorẽ. Ad cuius probationem, concedo Antecedente, nego Consequentiam. Ad axioma verò quod adducitur, dicendum est illud verificari quando fit comparatio inter potetiam & proprium actum ei correspondentem; secus autem si non fiat hoc modo comparatio, ut contingit in proposito. Nam actum non amare, stante prædeterminatione ad amorem, est actus potetie consequentis, quæ est infallibiliter cum actu conjuncta: potetia verò ad odium, quæ est in voluntate prædeterminata ad amorem, est solùm potetia absoluta, & antecedens, quæ est ab actu separata; sive ut alii dicunt, est solùm potetia puræ possibilitatis, non autem potetia positionis, qualis est etiam potetia ad dissentium quæ est in voluntate, gratã congruã excitata, ut docent Adversarii. Urde

Ad tertiam probationẽ dicendum est, quod ut potetia quæ est ad utrumlibet non sit frustra, sit est quod ponat unum ex duobus actibus contrariis quos respicit, & tunc servet potetiam absolutam & antecedentẽ ad alium ponendum; licet talis potetia sub tali statu & suppositione nunquam in actu reducat, inò nec reduci possit. Pater hoc in ipsa voluntate, quæ dum auctu amat, retinet potetiam ad odium nec frustra est talis potetia, licet exerceri non possit, nisi sublatò illo actu, & non simul cum illo, quia ad hoc nulla est potetia ut simul duoppositi actus conjungantur. Idem cum proportione dicendum est de voluntate ad amorem prædeterminata: potetia enim ad odium quam sub tali prædeterminatione retinet, nõ debet censeri otiosa, quia absolute potest in actum reduci, licet sub tali suppositione & statu nunquã reducat in actum. Sicut etiam licet in sententia Adversarii, potetia ad dissentendum quæ remanet in voluntate excitata gratiã congruã, nunquam in actu reducat, nõ censetur tamẽ otiosa & frustranea. Ad quod, plures sunt alie potetia, quæ nunquã reducuntur in actum, & amen non consentunt frustraneæ. Nam prædeterminatus potest damnari, & re-

& reprobus salvari, & tamen nunquam evenit aut evenies, quod prædestinatus damnetur, aut reprobus salvetur: juxta illud D. Bonaventura, quod supra retulimus: Quando alicui debetur locum secundum prædeterminationem divinam, potest quidem acquirere, & alius qui non est prædestinatus, potest locum acquirere, & tamen nunquam hoc eveniet. Item ille cui ex Chri- stianis tribuitur perseverantia donum, potest quidem non perseverare, si velit; tamen non de infallibiliter perseverat, & nunquam contingit, neque continget, quod actu & de factum non perseveret, ut docet Petavius tomo 1. lib. 9. cap. 7. cujus verba art. præcedenti §. 2. retulimus. Unde Augustinus de corrept. & gratia cap. 7. Horum si quisquam perit, fallitur Deus: sed nemo eorum perit, quia non fallitur Deus: si quisquam perit, vitio humano vincitur Deus: sed nemo eorum perit: quia nulla re vincitur Deus.

Obijcies quartò: Voluntas prædeterminata ad amorem, non habet potentiam expeditam ad odium: Ergo non remanet perfectè libera. Consequenter patet, ad perfectam enim libertatem requiritur potentia proxima & expedita ad actus oppositos. Antecedens verò probatur. Ille non censetur habere potentiam expeditam ad aliquem actum, qui habet obicem & impedimentum ligans ipsam potentiam, & ipsam impediens ne eliciat talem actum, ut constat in eo qui est constitutus compedibus, vel ligatus vinculis; talis enim ratio illius impedimenti non censetur habere potentiam expeditam ad ambulandum. Sed voluntas prædeterminata ad amorem, habet aliquod impedimentum, & veluti quoddam vinculum ipsam ligans, & impediens in actum odij prorumpat, nempe prædeterminationem ad amorem: Ergo non habet potentiam liberam & expeditam ad odium.

Respondet negando Antecedens, ad cujus probationem, concessa Majori, nego Minorem. Sic enim actus ipse amoris quem voluntas elicit, ut à Deo prædeterminata, non impedit potentiam, nec censetur esse obstaculum respectu illius, ita nec prædeterminatio ad amorem. Quia licet amor actualis liberè elicitur à voluntate, & non ex ejus electione; ita & prædeterminatio ad illum, datur per modum liberi, & ex prima voluntatis libertatis & contingentia radice descendit. Unde multiplex est disparitas inter prædeterminationem applicantem voluntatem ad amandum, & vincula seu compedes quibus homo detinetur & constringitur. Prima est, quia illa detentio non est aliquid liberum, vel datum ut determinet per modum liberi, secus autem prædeterminatio; hæc enim est libera ut quo, seu casualiter & radicaliter, daturque voluntati, ut in suo ordine & in ratione secundi liberi & determinantis, se liberè determinet, ut supra ostensum est. Ex quo oritur secunda differentia: vincula enim & compedes, non accommodantur naturæ potentia progressivæ nec voluntariæ ac suaviter illam detinent, sed violentè & coactè: prædeterminatio autem attemperatur naturæ ipsius voluntatis, eamque movet & applicat ad agendum, fortiter & suaviter; quia illam movet sub indifferentiâ objectiva iudicii, & cum potentia ad oppositum, ut ejus natura & conditio ex- plicet. Quod Spiritus Sanctus significare voluit per Oseam Prophetam, cum cap. 11. ait: In funi- culis adam traxi eos, in vinculis charitatis; divinæ

A enim prædestinationis decreta, & gratiæ effica- ces, vocantur quidem vincula, quia eorum cer- titudo efficacissima, insuperabilis, & immutabi- lis est; sed tamen amoris vincula, quia suavissi- ma, & naturæ voluntatis accommodata. Vincula sunt, non tam ligantia, quàm ornantia: Amor enim (ut ait Chrysologus) quem ligat, liberat, quem onerat, ornat & coronat. Vincula sunt, sed amica. Quis autem aureis vinculis trahi, imò & ligari & onerari non veller: Delectantur compedibus mulie- res (ait Ambrosius) dummodo auro ligentur: onera esse si pretiosa sunt, nec putant, nec vincula.

Aliud etiam inter vincula & prædetermina- tionem intercedit discrimen. Vincula enim non solvunt, sed ligant potentiam progressivam, & impediunt ne in actum prorumpat: prædeter- minatio verò solvit suspensionem & indetermi- nationem voluntatis, & facit quod in actum se exerat, habeatque actuale suæ libertatis exerci- tium; unde illa non habet rationem vinculi im- pedientis, aut cogentis, sed actum primum cum secundo indissolubiliter conjungentis.

§. VI.

Aliud argumentum solvitur.

Obijcies ultimò: ille non censetur esse com- pletè potens ad operandum, nec conse- quenter perfectè liber, qui caret aliqua actualitate aut virtute necessariò requisita ad operandum: Sed ille qui non est prædeterminatus ad actum amoris v.g. caret aliqua virtute vel actualitate, ad operandum necessariò prærequisita, scilicet prædeterminatione, qua secundum Thomistam est de prærequisitis ad agendum: Ergo ille qui non est prædeterminatus ad actum amoris, non est completè potens, nec conse- quenter perfectè liber ad amandum.

Communis solutio hujus argumenti distin- guit inter prærequisita, ad agendum quæ se- nent ex parte potentia & actus primi, & ea quæ se habent per modum applicationis potentia, seu reductivi de actu primo ad secundum; & docet prædeterminationem esse solum de præ- requisitis hoc secundo modo, & consequenter ex ejus carentia & defectu, non sequi in volun- tate defectum potentia & virtutis activæ, sed tantum carentia applicationis & actualitatis reductentis de actu primo ad secundum. Potest- que hoc explicari exemplo concursus concomi- tantis Dei, aliquo modo distincti à concursu creatura, qui etiam in sententia Adversariorum in- dispensabiliter desideretur, ad hoc ut creatura apponat suam partem concursus, non tamen si- ne illo desinit habere creatura posse simpliciter ad agendum. Quia concursus concomitans Dei non est de numero eorum quæ dant posse sim- pliciter, separabile ab actu; sed de numero eo- rum quæ præsupponunt hoc posse, & requirunt- tur ad ipsum agere.

Verum contra hanc responsionem & com- munem doctrinam Thomistarum, insunt quidam Recentiores, & dicunt primò, illam coherere non posse cum eorum principiis. Thomistæ enim docent prædeterminationem antecedere actum secundum, prioritatem naturæ & causalitatis: Sed præcedentia causalitatis & naturæ est actus primus: unde licet Solis fecunditas non præcedat nisi naturæ & causalitate emissionem sui radii; tamen Solis virtus est actus primus: Ergo & prædeterminatio.

Secundò, Prædeterminatio, secundum Thomi-

- stas, est radix & principium libertatis actualis, A
seu liberæ operationis: Sed radix & principium
præcedit ut actus primus id cuius est radix:
Ergo & prædeterminatio, per modum actus pri-
mi operationem liberi arbitri antecedit.
- 196 Tertiò, Si prædeterminatio non sit actus pri-
mus, cum illa non sit actus secundus, sed reali-
ter ab operatione distinguatur, erit actus ter-
tius: Atqui hoc est absurdum, cum omnes Phi-
losophi adæquatè dividant actum in primum &
secundum, & nullum agnoscant actum ter-
tium: Ergo idem quod prius.
- 197 Quarto, Quod pertinet ad ordinem operati-
vum, & non tanquam ipsa actio, nec tanquam
pura conditio ad agendum, debet pertinere ad
illum tanquam virtus agendi, ac proinde se te-
nere ex parte actus primi: Sed prædeterminatio
pertinet ad ordinem operativum, & non tanquã
actio, cum ab ea realiter distinguatur, nec tan-
quam pura conditio ad agendum: Ergo tan-
quã virtus agendi ex parte actus primi se tenens.
- 198 Quintò, Causa secunda non subordinata, nec
subiecta primæ, nedum non agit, sed nec agere
potest: Atqui juxta Thomistas, causa secunda
constituitur subiecta & subordinata primæ, per
prædeterminationem: Ergo sine illa, non solum
non agit, sed nec agere potest, ac proinde præ-
determinatio constituit causam secundam po-
tentem ad operandum.
- 199 Denique, Nullum concretum constituitur
formaliter tale per aliud, quàm per formam ab-
stractam illius; sicut albus per albedinem, justus
per iustitiam: Sed forma abstracta hujus nomi-
nis *operans*, est sola operatio: Ergo quod non est
operatio, non constituit principium quã ope-
rans, sed quã potens ad operandum.
- 200 Hæc tamen parùm urgent, & facile dilui pos-
sunt. Ad primum enim, concessa Majori, nego
Minorem: nam cum actus primus sit separabilis
à secundo, illum præcedit non solum prioritate
à quo & naturæ, sed etiam prioritate in quo &
existentiæ. Unde patet disparitas ad exemplum
de virtute & fecunditate Solis: idcirco enim
virtus & fecunditas Solis est actus primus, quia
est separabilis à secundo, saltem per absolutam
Dei potentiam; illumque non solum prioritate
à quo, sed etiam in quo, præcedit. Secus autem
prædeterminatio, hæc enim est omnino insepa-
rabilis ab operatione, cum causam secundam in
ratione principii actualis constituat; eamq; solã
prioritate à quo, non verò in quo, antecedit.
- 201 Ad secundam distingo Majorem. Prædeter-
minatio secundum Thomistas est principium li-
bertatis actualis, seu liberæ operationis: Princi-
pium habituale, nego Majorem: Principium
actuale, concedo Majorem. Similiter distingo
Minorem. Radix & principium habituale præ-
cedit ut actus primus, concedo Minorem. Ra-
dix & principium actuale, nego Minorem, &
Consequentiam.
- 202 Ad tertium nego sequelam Majoris. Licet en-
im prædeterminatio non sit actus primus, ne-
que secundus, non tamen est actus tertius, sed a-
liquid medians inter actum primum & secun-
dum, & se habens per modum nexûs & vinculi
utrumque conjungentis. Sicut in sententia pro-
babili, unio neque est materia neque forma, sed
aliquis modus seu nexûs intermedius utramque
conjungens.
- 203 Ad quartum nego etiam Majorem: nam in
ordine operativo datur medium inter hoc quod
- est esse conditionem ad operandum, & virtu-
tem seu potentiam operativam: scilicet esse ap-
plicationem efficacem ad operandum, seu redu-
ctivum de actu primo ad secundum, & hoc mo-
do se habet prædeterminatio, quæ propterea à
quibusdam Thomistis appellatur *complementum
potentia*, quia qualibet potentia completur &
perficitur; per hoc quod applicatur ad agendum,
& de actu primo ad secundum reducitur.
- Ad quintum distingo Majorem: Causa se-
cunda non subiecta nec subordinata primæ, nec
habitualmente, nec actualiter, non potest agere,
concedo Majorem. Si sit illi subiecta & subordi-
nata habitualmente, seu in ratione actus primi, &
principii habitualis operationis, quamvis non
sit illi subordinata actualiter, seu in ratione
principii actualis operationis, nego Majorem.
Similiter distingo Minorem: Causa secunda
constituitur subiecta & subordinata primæ per
præmotionem: In ratione principii actualis,
concedo Minorem. In ratione principii habitua-
lis, nego Minorem, & Consequentiam. Vel se-
cundo distingo Majorem. Non potest agere:
potentiã consequenti, & cum actu conjunctã,
concedo Majorem. Potentiã antecedenti, & ab
actu separata, aut separabili, nego Majorem.
- Itaque duplex solet distingui principium o-
perationis: alterum habituale, & ab operatione
separabile: alterum actuale, & cum actione in-
dissolubiliter connexum. Primum constituitur
per virtutes operativas, & per auxilia sufficien-
tia: secundum verò per prædeterminationem,
& gratiam efficacem. Illud solum potentiam
antecedentem, & ab actu separatam essentiali-
ter importat: istud verò potentiam consequen-
tem, & cum actu conjunctam, atque ab eum se-
parabilem; unde quamvis causa secunda non
præmota, nec Deo in ratione principii actualis
subordinata, non sit potens ad agendum hoc se-
cundo modo, seu potentiã consequenti; bene
tamen primo modo, ac potentiã antecedenti,
ab actu separabili.
- Ad ultimum, concessa Majori, distingo Mi-
norem. Forma abstracta hujus nominis *operans*
est operatio. Si ly *operans* sumatur formaliter, &
pro principio formalis operationis, concedo Mi-
norem. Si sumatur causaliter, & pro principio
effectivo illius, nego Minorem. Similiter distin-
guo Consequentem. Ergo quod non est operatio,
non potest constituitur principium operans & in
per principium operans intelligatur principium
formale operationis, concedo. Si intelligatur
principium causale & effectivum illius, nego.
- Duplex ergo debet distingui principium ope-
rationis: Alterum formale, quod constituitur
per ipsam operationem, sicut albus per albedi-
nem, & justus per iustitiam. Alterum causale
seu effectivum, quod debet constitui per al-
quid prius naturã ipsã operatione. Cum enim
tale principium, operationem prioritate nature
antecedat, ejus constitutum eadem priorita-
te debet illam præcedere, ac proinde constitui
non potest per ipsam operationem, vel per con-
cursum simultaneum in ea imbitum, sed tan-
tùm per concursum præviã, seu per prædeter-
minationem aut gratiam efficacem; applican-
tem voluntatem, & eam de actu primo
ad secundum reducetem.

(* *)

§. VII.

Indiculus falsitatum, quas Thomistis solent imponere Adversarii.

Rem haud inanem, nec Leæori inutilem, aut injucundam me facturum putavi, si in hujus disputationis sine, brevissimè colligerem falsitates & absurda, quæ nobis in hac materia imponere solent Adversarii, ut in hac charta veluti in parva tabella, unico ictu oculi conspici possent.

Dicunt ergo primò Adversarii, nos sentire voluntatem nostram à Deo determinari, non velle determinare. Nos autem dicimus, illam à Deo ut primo libero determinari, & ut secundum libetum se determinare; duplicemque determinationem distinguimus, unam causalem, quæ est à solo Deo applicante voluntatem ad operandum; & alteram formalem, quæ est à Deo, & à voluntate creata simul operantibus, scilicet voluntas esse effectum prioris.

Dicunt secundò, nullam indifferentiam activam, sed passivam tantùm nos in voluntate creata agnoscere. Dicimus nos, illam utràque gradere: passivam quidem, in ordine ad divinam motionem quam recipit: & activam, respectu propriæ operationis quam elicit. Hanc tamen volumus esse ita vagam & effrenam, qualem docet Adversarii, sed temperatam subordinatione & subjectione ad Deum, ut ad primum movens, & ad primum determinans.

Dicunt tertio, nos docere voluntatem à Deo prædeterminatam non posse non operari aut agere oppositum. Dicimus nos, utrumque posse in sensu diviso, licet non in sensu composito.

Dicunt quartò, juxta Thomistas, idem esse posse non agere in sensu diviso, quod ablatâ promotione, & à voluntate divisa. Hunc tamen sensum tanquam Calvinisticum rejicimus, & dicimus posse non agere vel dissentire in sensu diviso significare quod voluntas sub ipsa Dei motione, absolutam ad non agendum vel ad dif-

A sentiendum potentiam retinet & conservat.

Dicunt quintò, nos totam libertatem ponere in intellectu, non autem in voluntate. Sed hoc nusquam somnavimus, nam in intellectu proximam libertatis radicem collocamus; in voluntate verò tanquam in propria sede aut cubili, eam residere profitemur.

Dicunt sexto, nos in voluntate præmota necessitatem antecedentem admittere. Hoc tamen constanter negamus, & inter suppositionem antecedentem, & necessitatem antecedentem distinguimus, ut constat ex suprâ dictis.

Dicunt septimò: liberum arbitrium per præmotionem physicam & gratiam efficacem moveri à Deo irresistibiliter & includabiliter. Nos dicimus in his terminis latere æquivocationem: si enim carentiam actualis resistentiæ & dissensus significant, vera est illa propositio: secus autem si his vocibus potentia resistendi seu dissentendi excludatur; hæc enim, ut suprâ ostendimus, non tollitur aut absimitur per prædeterminationem & gratiam efficacem, sed solum actualis dissensus & resistentia impeditur.

Plerique etiam hallucinantur in intelligentia harum vocum, *Prædeterminatio physica*: existimant enim particulam *præ*, prioritatem temporis aut durationis designare, cum tamen, juxta Thomistas, solam naturæ & causalitatis prioritatem significet; illudque nomen *physica* Authores illi philosophicè usurpant, prout significat idem quod *naturalis*, seu per modum naturæ movens; cum tamen Theologicè sumi debeat; prout scilicet denotat motionem divinam esse ab intrinsecò & ex sua natura efficacem, quamvis causas liberas ad unum per modum liberi, & non per modum naturæ determinet.

Hæc de profundissimo & inscrutabili prædeterminationis & reprobationis mysterio dicta sufficiant. Verùm quia ut ait Propheta Regius, *ab- yssus abyssum invocat*, ab abyssu mysterii prædeterminationis, transeamus ad abyssum mysterii SS. Trinitatis.

